

عنوان مقاله:

آسیب شناسی جامعه ی منتظر

پژوهشگر: زینب حنیفی

پاییز ۹۵

چکیده:

یکی از مباحث مهم مهدوی آسیب‌هایی است که در طول زمان به وجود می‌آید از این رو این سؤال پیش می‌آید که آسیب‌های جامعه منتظر چیست؟ این سؤال که نظرات مختلف کارشناسان و صاحب نظران را به خود جلب کرده مورد نظر اسلام نیز بوده و آسیب‌شناسی آن امر مهمی خواهد بود زیرا اگر آسیب‌های جامعه منتظر شناخته شود می‌توان با شناسایی آسیب‌ها و رفع آنها به زمینه‌سازی ظهور حضرت حجت کمک کرد بنابراین ضروریست که در این باره تحقیقی صورت گیرد و این آسیب‌ها کاوش شود و سپس راهکارهایی ارائه گردد. این نوشتار با روش کتابخانه‌ای و به شیوه توصیفی با عنوان «شناسایی آسیب‌های جامعه منتظر» نگاشته شده و به این نتیجه رسیده که می‌بایست جهت محقق شدن آرزوی شیعه که ظهور منجی عالم، حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خواهد بود نباید با آسیب‌های فردی همچون ترس از امام و آرمان‌ها و گریز از آن و ترک وظایف و تکالیف انتظار با سستی ایمان روبرو شده و آسیب‌های اجتماعی دیگر را هم بر آن افزوده و ناامیدی افراد و گسست میان نسل‌های شیعه را فراهم نمود چه بسا که باید با اهداف و انگیزه‌های عالی و دوری جستن از افراط و تفریط و یادگیری شگردهای جذاب مریدان زمینه را برای ظهور آن حضرت فراهم نمود تا بدین ترتیب زمینه‌سازی ظهور صورت گیرد؛ زیرا چه بسا با وجود این آسیب‌ها ظهور هر چه بیشتر به تاخیر بیافتد بنابراین باید این آسیب‌ها را شناخت و برای رفع آن‌ها تلاش نمود.

برای هر فرهنگ و مجموعه معرفتی، ممکن است آفت و آسیب‌هایی روی دهد که مانع رشد و بالندگی آن فرهنگ باشد. فرهنگ مهدوی، فرهنگ آرمانی است که در عصر ظهور توسط امام (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بر مبنای باورها و ارزش‌های حقیقی اسلام، در جامعه جهانی تحقق، و یک فرهنگ دینی جهان شمول و آرمانی را شکل خواهد داد ماه نامه جامعه، شماره ۸۹.

از آنجایی که آشنایی با این آسیب‌ها، منتظران آن امام بزرگ را، از کجروی در اعتقاد و عمل حفظ خواهد کرد، لازم است آنها را شناخت و در جهت مقابله با آنها کوشش نمود. بنابراین عمده‌ترین این آسیب‌ها، یکی در بعد فکری اعتقادی و دیگری در بعد رفتاری اجتماعی مطرح می‌گردد بروز آثار و پیامدهای متعددی می‌شود که هر یک از آنها به تنهایی باعث دور شدن فرد و جامعه منتظر از وضع مطلوب می‌شوند.

معنای لغوی آسیب

آسیب به معنای «آفت، بیماری، اختلال و خطر» آمده است. در فرهنگ فارسی چنین معنا شده است: «آسیب:

زخم، عیب و نقص، درد، رنج، گزند، آزار، زیان، خسارت»^۱

آسیب شناسی: شناخت درد و رنج و خسارت.^۲

^۱. محمد، معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۵۸، ذیل واژه.

^۲ حسن، عمید، فرهنگ عمید، ج ۱، ص ۴۴، ذیل واژه.

معنای اصطلاحی آسیب

در اصطلاح هم به آن دسته از علل و اختلالاتی اطلاق می شود که وجودشان تداوم و حرکت پدیده ای را تهدید می کند و آن را از رسیدن به اهداف و آرمانش باز می دارد و یا از کارایی لازم می اندازد. برخی در تعریف آسیب گفته اند: «منظور از آسیب، عاملی است که سبب اختلال و ناهنجاریها و آفت در پدیده ها می شود. و گاهی به خود اختلالات، آسیب گفته می شود».^۳

معنای لغوی انتظار

انتظار، به معنای چشم به راه بودن، امید به آینده داشتن و آماده شدن درنگ در امور، نگهبانی و مراقب و

استقامت ورزیدن می باشد

معنای اصطلاحی انتظار

در روایات شیعه، عبارت بسیار لطیف و مناسبی برای انتظار در نظر گرفته شده و آن انتظار فرج است فرج به معنای نصرت، و پیروزی و گشایش گره های زندگی از جانب خداوند است. مقصود از انتظار فرج، انتظار دگرگونی و مثبت و گسترده در زندگی بشر و زدودن ناکامی ها و نابسامانی ها از جامعه ای انسانی است و پیروزی حکومت عدالت گستر مهدوی بردولت های شرک و ستم است.

در روایات، توصیه های فراوانی درمورد انتظار فرج و فضیلت های بی شمار آن شده است.^۴ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آن را برترین اعمال و عبادات می داند: «أفضل أعمال امتی انتظار الفرج من الله»^۵ انتظار فرج از جانب خدای متعال، برترین عمل امت من است».

^۳. محمدعلی، حاجی، آسیب شناسی تربیت دینی، دانش نامه امام علی علیه السلام، زیر نظر علی اکبر رشاد، ج ۴، ص ۴۳۳.

^۴ - رحیم، کارگر، مهدویت پرسش و پاسخ دانشجویی، ج ۲۷، ص ۱۹۵-۱۹۷.

فهرست منابع و مآخذ

*قرآن کریم

*نهج البلاغه، سیدرضی، خطبه ۱۵۲، ص ۴۷۳

۱- احمدی وهمکاران ۱۳۸۶، بتول،،، سیمای سلامت زنان، تهران، دانشگاه پیام نور، پایان نامه کارشناسی ارشد

فلسفه و کلام اسلامی

۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۵، چاپ اول، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ق.

۳- ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۷، بغداد: دارالکتاب العربی، ۱۳۷۴ق.

۴- ابی فراس، ورام، مجموعه ی ورام، ج ۱، بی جا، بی نا، بی تا.

۵- ابن شعبه حرّانی، حسن بن علی، تحف العقول، حسین اعلمی، قم: آل علی، ۱۳۸۲ش.

۶- اسلامی ندوشن، محمد علی، فرهنگ و شبه فرهنگ، چاپ سوم، تهران: یزدان، ۱۳۷۱ش.

- ۷- آریان پور، منوچهر، فرهنگ پیشرو آریان پور، ج ۴، تهران: جهان رایانه، ۱۳۷۷ش.
- ۸- آشوری، داریوش، فرهنگ علوم انسانی، ج ۴، تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۴ش.
- ۹- پور سید آقایی، مسعود، تاریخ عصر غیبت، چاپ دوم، حضور، بی جا، ۱۳۸۳ش.
- ۱۰- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۶ش.
- ۱۱- جعفری، محمد صابر، مهدی ستیزان، چاپ اول، قم: الهادی، ۱۳۸۴ش.
- ۱۲- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۷، قم: مؤسسه آل البیت (علیهم السلام)، قم: ۱۳۷۸ش.
- ۱۳- حایری قزوینی، مهدی، سیمای حضرت مهدی در قرآن، چاپ سوم، تهران: نشر آفاق، ۱۳۷۶ش.
- ۱۴- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ۱۴۱۲ ق، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق صفوان عدنان داودی، دمشق بیروت، دار العلم الدار الشامیه
- ۱۵- داوود، مرتضی، بسترها و پی آمدهای اجتماعی خرافات در مهدویت
- ۱۶- رفیع پور، فرامورز، آناتومی جامعه، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۸ش.
- ۱۷- ساروخانی، باقر، دایره المعارف علوم اجتماعی، ص ۸۰۳، چاپ اول: انتشارات کیهان، تهران ۱۳۷۰ شمسی
- ۱۸- سید رضی، نهج البلاغه، محمد دشتی، قم: نشر امام علی (علیه السلام)، ۱۳۷۰ش.
- ۱۹- شیخ صدوق، محمد بن علی، خصال، ج ۲، قم: مکتوب، ۱۳۷۵ش
- ۲۰- شیخ الاسلامی، حسن، غررالحکم و دررالکلم، قم: انصاریان، ۱۳۷۴ش.
- ۲۱- صدوق، محمد بن علی، کمال الدین، ج ۲، قم: دارالحديث، ۱۳۸۲ش.
- ۲۲- صدوق، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، ج ۴، بیروت: دارالتعاریف للمطبوعات، ۱۳۶۹ ق.

- ۲۳- صافی، لطف الله، منتخب الأثر، چاپ دوم، تهران: مکتبه الصدر، بی تا.
- ۲۴- طباطبائی ۱۳۸۶، محمد حسین، ترجمه موسوی همدانی محمد باقر، جلد ۱۰، قم، انتشارات اسلامی، بی تا.
- ۲۵- طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، ج ۱، قم: دارالحديث، ۱۳۸۰ ش.
- ۲۶- طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرین، ج ۵، تهران: مرتضوی، ۱۳۷۵ ش.
- ۲۷- طبسی، نجم الدین، نشانه هایی از دولت موعود، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
- ۲۸- طبسی، محمد رضا، الشیعه و الرجعه، محمد میرشاه ولد، قم: حکمت، ۱۳۸۰ ش.
- ۲۹- طریحی، فخرالدین، ۱۳۷۵ ق، مجمع البحرین، تحقیق سید احمد حسینی، تهران، مرتضوی، چاپ سوم
- ۳۰- طوسی، محمد، الغیبه، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۱ ق.
- ۳۱- عبداللهی، محمد (۱۳۸۳)، آسیب های اجتماعی و روند تحول آن در ایران، جلد یکم (مجموعه مقالاتدومین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران- خرداد ۱۳۸۱
- ۳۲- علویان، مرتضی، روحانیت و جامعه پذیری سیاسی، چاپ اول، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمه الله علیه)، ۱۳۸۳ ش.
- ۳۳- عالم، عبدالرحمن، بنیادهای علم سیاست، چاپ ششم، تهران: نی، ۱۳۷۹ ش.
- ۳۴- گی روشه، کنش اجتماعی، زنجانی زاده، هما، مشهد: دانشگاه فردوسی، بی تا.
- ۳۵- گلشن فومنی، محمد رسول، جامعه شناسی سازمانها و توان سازمانی، تهران: دوران، ۱۳۸۲.
- ۳۶- کفعمی، ابراهیم بن علی، البلد الامین، بیروت: دارالکتاب، ۱۳۷۸ ق.

۳۷- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۱، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۱ ش.

۳۸- فرهنگ قرآن، اکبرهاشمی رفسنجانی، ج ۶، ص ۲۶۴.

۳۹- فراهیدی، خلیل بن احمد، ۱۴۱۰ ق، العین، قم، هجرت، چاپ دوم.

۴۰- لسان العرب، ابن منظور، ج ۴، ص ۶۵.

۴۱- مصباح یزدی، محمد تقی، آفتاب ولایت، قم: مؤسسه ی آموزشی پژوهشی امام خمینی (رحمه الله علیه)،

۱۳۸۲ ش.

۴۲- مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن، ج ۱۲، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۷۴ ش.

۴۳- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، جلد های ۱۹ و ۴۶ و ۵۱ و ۵۲ و ۶۴، بیروت: دارالمعارف للمطبوعات،

۱۳۷۹ ق.

۴۴- میر تبار، محمد، آسیب شناسی جامعه منتظر، چاپ چهارم، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه

السلام) - مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۹۰ ش.

۴۵- مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۴، بحارالأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، تهران، اسلامیه

۴۶- مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴، تفسیر نمونه، تهران، دار الکتب الإسلامیه

۴۷- مطهری، مرتضی، انسان و سرنوشت، انتشارات صدرا، چاپ ۲۲، اردیبهشت ۱۳۸۲

۴۸- محمدیان، محی الدین بهرام ۱۳۸۴، نگاهی دیگر به حقوق فرزندان از دیدگاه اسلام، تهران، انتشارات

انجمن اولیا و مربیان

۴۹- مولودی، محمد، نیاز جهان به امام زمان علیه السلام، ج ۱، ص ۱۰۱

۵۰- معین، محمد، فرهنگ فارس معین، ج ۱، ص ۱۴۰۵، چاپ یازدهم، تهران انتشارات امیرکبیر، تهران ۱۳۷۶

شمسی

۵۱- ناظم زاده قمی، سید علی اصغر، جلوه های حکمت، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵ش

۵۲- نیم کوف واگ برن، زمینه جامعه شناسی، ترجمهی آریان پور، تهران: شرکت حبیبی، ۱۳۵۳ش.

۵۳- نراقی، محمد مهدی، ۱۳۸۳ ق، جامع السعادات، قم، دار الکتب الاسلامیه، بی تا.

۵۴- نیک گهر، عبدالحسین، مبانی جامعه شناسی، تهران: توتیا، ۱۳۸۳ش.

۵۵- نک: روانشناسی خرافات، ص ۳